

Tulemusvaldkond	Sotsiaalne kaitse (SK)
Tulemusvaldkonna eesmärk	Sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähenemine, sooline võrdsus ning suurem sotsiaalne kaasatus
Valdkonna arengukava	Heaolu arengukava 2016–2023 ¹
Programmi nimi	Soolise võrdõiguslikkuse programm (SK03)
Programmi eesmärk	Naistel ja meestel on kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus
Elluviimise periood	2019–2022
Peavastutaja	Sotsiaalministeerium (SoM)
Kaasvastutajad	Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei (SVVK)

Sissejuhatus

Soolise võrdõiguslikkuse programm on üks sotsiaalkaitse ja tööhõive tulemusvaldkondi ühendava heaolu arengukava 2016–2023 eesmärkide saavutamiseks seotud programmidest, mis panustab otseselt arengukava neljanda alaeesmärgi saavutamisse.

Eesti on vananeva ja väheneva rahvaarvuga riik, kus samal ajal on pikenenud inimeste eluiga ja inimesed elavad kauem tervena. Need trendid tõstatavad küsimused – kuidas rahuldada majanduse ja tööturu vajadusi ning tagada ühtlasi inimeste heaolu kasv ja sotsiaalkaitsesüsteemi jätkusuutlikkus. Rahvastiku vähenemine ja vananemine mõjutab tööhõive ja sotsiaalkaitse valdkondi peamiselt kolmel viisil.

Esiteks jääb tööturul vähemaks töökäsi, mis tähendab, et rohkem tähelepanu tuleb pöörata teguritele, mis aitavad kindlustada olemasoleva tööjõu osalemise tööturul, sealhulgas selle vastavuse tööturu vajadustele.

Teiseks tekitab rahvastiku vähenemine ja vananemine surve sotsiaalkindlustussüsteemi finantsilisele jätkusuutlikkusele, kuna tööealine elanikkond võrreldes pensioniealistega väheneb oluliselt. Kui 2014. aastal oli ühe pensioniealise inimese kohta ligi neli tööealist elanikku, siis näiteks 2040. aastaks on see suhe prognoosi kohaselt vähenenud kaheni. Pärast 2026. aastat, mil praeguse seisuga pole edasist pensioniea tõusu ette nähtud, suureneb pensionäride arv kiiresti. See tähendab tugevat survet pensionikindlustuse eelarvele ja pensioni suurusele.

Kolmandaks toob rahvastiku vananemine kaasa hoolduskoormuse ja kõrvalabi vajaduse kasvu, mistõttu on järjest rohkem vaja pakkuda inimestele toetavaid sotsiaalteenuseid.

Just nendele probleemidele keskenduvadki heaolu arengukavaga seotud programmid. Käesoleva programmi raames keskendutakse **soolise võrdõiguslikkuse edendamise erimeetmetele**, mis hõlmavad muu hulgas ka soolõime rakendamist toetavaid tegevusi. Eri eluvaldkondades keskendutakse soolist ebavõrdsust põhjustavate sooliste stereotüüpide ja nende negatiivse mõju vähendamisele, sh soolise segregatsiooni vähendamisele hariduses ja tööturul; naiste ja meeste majandusliku sõltumatuse toetamisele, sh soolise palgalõhe vähendamisele; soolise tasakaalu saavutamisele ühiskonna otsustustasanditel; õiguste kaitse tõhustamisele ning soolise

¹ Heaolu arengukava 2016–2023 <http://www.sm.ee/et/heaolu-arengukava-2016-2023>

võrdõiguslikkuse edendamiseks vajaliku institutsionaalse võimekuse, sh analüüsi- ja haldusvõimekuse tagamisele.

Heaolu arengukava 2016–2023 Tööhõive kõrge tase ning pikk ja kvaliteetne tööelu Sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähendamine, sooline võrdsus ning suurem sotsiaalne kaasatus			
Alaeesmärk 1: Töäjõu nõudluse ja pakkumise vastavus tagab tööhõive kõrge taseme ning kvaliteetsed töötingimused toetavad pikaajalist tööelus osalemist	Alaeesmärk 2: Inimeste majanduslik toimetulek on aktiveeriva, adekvaatse ja jätkusuutliku sotsiaalkaitse toel paranenud	Alaeesmärk 3: Inimeste võimalused iseseisvalt toime tulla, kogukonnas elada ning ühiskonnaelus osaleda on tänu efektiivsele õiguskaitsele ja kvaliteetsele kõrvalabile paranenud	Alaeesmärk 4: Naistel ja meestel on võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus kõigis ühiskonnaelu valdkondades

Soolise võrdõiguslikkuse programmi seos heaolu arengukava 2016–2023 teiste programmidega:

- **Tööturuprogramm** keskendub tööturupoliitika kujundamisele ja tööturuteenuste pakkumisele, mille eesmärk on tagada inimeste aktiivsus ühiskonnas ja tööhõivesse suundumine. Need omakorda on tihedalt seotud käesoleva programmi eesmärkidega vähendada soolist segregatsiooni tööturul, toetada naiste ja meeste majanduslikku sõltumatust ning vähendada soolist palgalõhet.
- **Sotsiaalkindlustuse programm** keskendub inimeste toimetuleku parendamiseks hüvitiste ja toetuste maksmisele ning muu materiaalse abi andmisele. Hüvitised, mis on seotud sissetulekuga, on väga otseselt mõjutatud ka palgalõhest, nt pensionite kontekstis. Toetuste ja hüvitiste skeemide väljatöötamisel ning arendamisel on väga oluline arvestada, kuidas need mõjutavad nii naisi kui mehi ning kuidas need tagavad neile võrdsed võimalused.
- **Hoolekandeprogramm** käsitleb muu hulgas ka hoolduskoormust, vägivalla vähendamise poliitika kujundamist ja ohvritele ning vägivallatsete suunatud teenuse osutamist ja võrdse kohtlemisega seotud tegevusi, mis on kõik väga tihedalt seotud sooliste stereotüüpidega.

Soolise võrdõiguslikkuse programmi seos teiste arengukavadega:

- **Laste ja perede arengukava 2012–2020**, mille üks eesmärk on luua meestele ja naistele võrdsed võimalused töö-, pere- ja eraelu ühitamiseks.
- **Elukestva õppe strateegia 2020**, mille keskmes on võrdse ligipääsu tagamine haridusele ja soolise tasakaalu tagamine elukestvas õppes osalemiseks. Samuti pöörab elukestva õppe strateegia tähelepanu õpetajate soolise struktuuri parendamiseks. Sooliste stereotüüpide mõju vähendamine hariduskäsitluses tagab nii meestele kui naistele paremad võimalused eneseteostuseks.
- **Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020**, mille eesmärk on aidata kaasa meeste ja naiste eeldatava ja tervena elatud eluea pikendamisele, käsitledes muu hulgas ka tervislike eluviiside teemasid. Stereotüüpsed arusaamad naiste ja meeste rollist ühiskonnas ning ajaloolis-kultuuriliselt väljakujunenud soosüsteem kujundavad inimeste suhtumist ka tervisesse ning põhjustavad naiste ja meeste erinevat tervisekäitumist, selle kaudu ka tervist ja eluiga.
- **Vägivalla ennetamise strateegia 2015–2020** keskendub isikutevahelisele vägivallale, sh perevägivallale (lähisuhtevägivallale), seksuaalvägivallale ja inimkaubandusele. Kuigi vägivalla ohvriks võivad sattuda inimesed sotsiaalsest ja kultuurilisest taustast, vanusest ja soost hoolimata, tuleb tõdeda, et registreeritud perevägivallakuritegude puhul on suur osa

ohvritest naised ning perevägivalda, seksuaalvägivalda ja inimkaubanduse korral on naistele osaks saanud vägivald sageli raskem ja selle tagajärjed rängemad. Seetõttu pööratakse vägivalda ennetamise strateegias olulist tähelepanu naistevastasele vägivaldale.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja eelarve

Programmi eesmärk: naistel ja meestel on kõigis ühiskonnaelu valdkondades võrdsed õigused, kohustused, võimalused ja vastutus.

Indikaator	Tegelik tase	2019	2020	2021	2022
Matemaatika, teaduse ja tehnoloogia eriala lõpetanud naiste arv tuhande 20–29-aastase naise kohta² <i>Allikas: Eurostat</i>	9,8 (2012. a)	11,3	11,6	11,9	12,2
Nende elanike osakaal, kes peavad soolist palgalõhet pigem suureks või väga suureks probleemiks, %³ <i>Allikas: algtaase 2015 EMORi omnibuss, edaspidi soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>	64% (2016. a)			74%	
Soolise võrdõiguslikkuse indeks⁴ <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	56,7 (2015. a)	60,0	-	61,7	-

Programmi eelarve*

Eelarve jaotus	2018	2019	Muutus, eur	Muutus, %	2020	2021	2022
Tulud	415 000	871 000	456 000	109,9%	462 000	143 000	40 000
Kulud	-797 000	-2 036 000	1 239 000	155,5%	-1 729 000	-1 389 000	-1 201 000
<i>sh välistoetused ja kaasrahastus</i>	-415 000	-871 000	456 000	109,9%	-462 000	-143 000	-40 000

* Detailne iga teenuse eelarve ja muutus võrreldes 2018. aastaga on toodud programmi rahastamiskavas.

Programmi 2019. aasta tuludes kajastatakse välisvahendeid 871 000 eurot, sh struktuurivahendite horisontaalne tehniline abi 20 000 eurot, Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika (ÜKP) fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskuse funktsiooni vahendid 89 000 eurot, Euroopa Komisjoni rahastatud soolise ebavõrdsuse vähendamise (sh palgalõhe) projektid 673 000 eurot ning Norra ja EMP finantsmehhanismide programmi „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine“ vahendid soolise võrdõiguslikkuse virtuaalse kompetentsikeskuse loomiseks 89 000 eurot.

Teenuste maksumus kujuneb teenuse osutamisega seotud otsestest kuludest ja teenuse osutamisega seotud kaudsetest kuludest (teenust osutava asutuse personali ja majandamiskuludest).

² Näitaja võrdleb vaadeldud kalendriaastal riiklikes või eraõppeasutustes kolmanda taseme hariduse omandanud naiste ehk kõrghariduse teise ja järgmiste astmete õppekava täitnud naiste arvu nende omaga, kes on enamikus riikides tavaliselt koolilõpetusealised naised. Indikaator ei näita, kui palju on nende erialade lõpetanud naised vaadeldaval aastal tööturul saadaval.

³ Näitab palgalõhe temaatikast teadlike inimeste hoiakuid soolise palgalõhe tähtsustamisel.

⁴ Näitab üldist soolise võrdsuse taset ühiskonnas. Soolise võrdõiguslikkuse indeks mõeldab sugude võrdsust järgnevatel valdkondades: töö, raha, teadmised, aeg, võim ja tervis.

Olukorra lühianalüüs

Soolist ebavõrdsust ühiskonnas soodustavad soolised stereotüübid, mille taastootmisel ja levitamisel on võtmeroll haridusel ja meedial, aga ka poliitikameetmetel ning nende rakendamise efektiivsusel. Soolised stereotüübid on seotud hoolduskohustuste ja tasustamata kodutööde ebavõrdse jagunemisega naiste ja meeste vahel, aga ka haridusliku ja tööalase soolise segregatsiooniga Eestis.

Naised on ülekaalus tegevusaladel, mida peetakse küll oluliseks, kuid mis ei ole väga kõrgelt tasustatud – nt sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusvaldkonnas. **Naiste palgad on Eestis meestega võrreldes keskmiselt oluliselt madalamad.** Olgugi, et sooline palgalõhe on viimastel aastatel vähenenud (Eurostati 2016. aasta palgalõhe 25,3% ja 2015. aasta andmetel 26,9%), on palgalõhe Eestis endiselt oluliselt suurem kui teistest Euroopa Liidu liikmesriikides.

Tööturu sooline segregatsioon peegeldub ka haridusvalikutes, st naised õpivad rohkem sotsiaal- ja humanitaarerialasid ning mehed IKT erialasid. Eesmärgiga vähendada segregatsiooni on varem korraldatud nn karjäärpäevi, kus poistele ja tüdrukutele tutvustati nende soole pigem ebatraditsioonilisi erialasid ning võrdse palga päeva raames on korraldatud soolise võrdõiguslikkuse teemalisi kirjanduskonkursse koolinoorte seas. Ka õppematerjalid peavad olema soolist võrdõiguslikkust edendavad, mitte soolisi stereotüüpe taastootvad.

On tehtud mitmeid uuringuid hoiakute väljaselgitamiseks õpetajate, üliõpilaste ja koolilaste seas ning nimetatud uuringute tulemusi on kasutatud tegevõpetajatele, õppejõududele, üliõpilastele, kooliõpilastele ja lapsevanematele suunatud tegevusteks, sh koolituste ja õppematerjalide väljatöötamiseks. Tagasiside nende tegevustele on olnud positiivne ning näidanud, et üldiselt on olemas tahe soolist võrdõiguslikkust edendada, aga teadmisi, kuidas seda teha, on vähe. Heaolu arengukava näeb ette soolise võrdõiguslikkuse põhimõtte ning sellekohaste teadmiste lõimimise kõigi tasandite õppekavadesse ja -materjalidesse, samuti haridustöötajate soolise võrdõiguslikkuse alase teadlikkuse suurendamise.

Naiste ja meeste ebavõrdsus tööturul süvendab naiste ja meeste ebavõrdsust ka teistes eluvaldkondades. Meestega võrreldes on Eestis naiste tööhõive määr madalam. Naiste tööhõive määr oli 2017. aastal 75,1%, samas kui meeste oma oli samal aastal 81,9%. Sooline hõivelõhe ehk erinevus naiste ja meeste hõivenäitajates on suurim väikelastega vanemate seas. **Soolist ebavõrdsust ühiskonna kajastab ka otsustustasanditel naiste ja meeste ebavõrdne esindatus poliitikas ning muudel avaliku ja erasektori otsustustasanditel.** 2019. aasta jaanuari seisuga on Riigikogu 101 liikme seas 30 naist⁵ ja valitsuse 15 ministri seas viis naist.

Naiste ja meeste võrdse kohtlemise põhimõttega seotud õiguslik kaitse ei ole Eestis siiani olnud piisavalt tõhus. **Soolise võrdõiguslikkuse seaduse jõustumine 2004. aastal on olnud oluline edasiminekuks, et tagada Eesti põhiseadusest tulenev naiste ja meeste võrdne kohtlemine, kuid on jäänud praktikas poolikuks.** Eri valdkondade institutsioonidel on piiratud arusaam soolisest ebavõrdsusest, selle põhjustest ja tagajärgedest ning oma rollist ja kohustustest soolise võrdõiguslikkuse edendamisel. Praxis 2015. aastal tööandjate seas tehtud uuring näitas, et tööandjad ei ole sageli teadlikud neile soolise võrdõiguslikkuse seadusest tulenevatest kohustustest või ei pea nende täitmist alati oluliseks.⁶ Sellest lähtuvalt näeb heaolu arengukava ette tööandjate teadlikkuse suurendamisega ning seaduse rakendamise tõhustamisega seotud meetmeid.

⁵ Seisuga 03.01.2019

⁶ Uuring „Soolise võrdõiguslikkuse seaduse rakendamine Eesti tööandjate seas“ <http://www.praxis.ee/tood/vordoiguslikkuse-seaduse-rakendamine/>

Riigi kui terviku suutlikkus soolise ebavõrdsuse vähendamiseks nii ministriumide kui kohalike omavalitsuste tasandil süsteemselt ja tulemuslikult tegeleda on vähene ja ebaühtlane – puudub ühtne soolõime rakendamise süsteem ja tõhus kontrollimehhanism soolise võrdõiguslikkuse edendamise nõuete täitmise ning soolise mõju hindamise kvaliteedi üle. 2011. aastal taasloodud ministriumitevaheline soolõime töögrupp on aidanud teadmisi soolõime rakendamisest poliitikakujundajateni viia, kuid pole seni oma täielikku potentsiaali realiseerinud. Heaolu arengukava näeb seega ette meetmed sootundliku ja teadmispõhise poliitika kujundamiseks ja rakendamiseks kõigis valdkondades.

Meede 1.1. Meeste ja naiste võrdse majandusliku sõltumatusetoetamine ning soolise tasakaalu suurendamine kõigil otsustus- ja juhtimistasanditel

Indikaator	Tegelik tase	2019	2020	2021	2022
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond „raha“ ⁷ <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	66,7 (2015. a)	67,5	-	67,9	-
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond „töö“ ⁸ <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	72,1 (2015. a)	73,0	-	73,5	-
Soolise võrdõiguslikkuse indeksi alavaldkond „võim“ ⁹ <i>Allikas: Euroopa Liidu soolise võrdõiguslikkuse indeks (EIGE)</i>	28,2 (2015. a)	34,6	-	37,7	-

Tegevus 1.1.1. Soolise võrdõiguslikkuse poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine

Indikaator	Tegelik tase	2019	2020	2021	2022
Soolise võrdõiguslikkuse poliitika on kujundatud ja elluviimine korraldatud <i>Allikas: Sotsiaalministeerium</i>	jah	jah	jah	jah	jah
Nende naiste ja meeste osakaal, kelle arvates mees peaks olema pere peamine toitja, naine peamine koduste tööde eest vastutaja, % ¹⁰ <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>	mees pere peamine toitja 46% (2016. a) naine peamine koduste tööde eest vastutaja 28% (2016. a)	-	-	40%	-
Nende 15–19-aastaste naiste ja meeste osakaal, kelle arvates mehed saavad hooldamisega seotud töökohtadel sama hästi hakkama kui naised ning naised saavad tehnilisi oskusi nõudvatel töökohtadel sama hästi hakkama kui mehed, % ¹¹ <i>Allikas: Soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>	mehed saavad hooldamisega seotud töökohtadel sama hästi hakkama kui naised 66% (2016. a) naised saavad tehnilisi oskusi nõudvatel töökohtadel sama hästi hakkama kui mehed 58% (2016. a)	-	-	74%	-

Soolise võrdõiguslikkuse edendamise kohus on kõigil riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustel, haridus- ja teadusinstiitutsioonidel ning tööandjatel. Soolise võrdõiguslikkuse poliitika kujundamise eest vastutab Sotsiaalministeerium.

59 Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna poliitika kujundamine ja rakendamine (SoM)

Perioodil 2019–2022 viiakse ellu teavitus- ja analüüsitegevusi eesmärgiga suurendada teadlikkust soolisest palgalõhest, selle põhjustest ja mõjudest. Soodustatakse läbipaistvate ning objektiivsetel kriteeriumidel põhinevate töö hindamise ja palgasüsteemide kasutuselevõttu. Selleks luuakse tööde hindamise ja võrdlemise juhend. Soolise võrdõiguslikkuse seaduse muudatustega antakse

⁷ Raha alavaldkonnaga hinnatakse soolist ebavõrdsust rahaliste vahendite jaotumisel ning naiste ja meeste majanduslikku olukorda. Soolisi erinevusi mõõdetakse sissetulekute ja vaesusriski kaudu.

⁸ Töö alavaldkonnaga hinnatakse naiste ja meeste võrdset juurdepääsu tööturule ning sobivatele töötingimustele. Soolisi erinevusi mõõdetakse tööturul osalemise, tööelu kestuse, tegevusalade valiku, tööaja paindlikkuse, tööalasele koolitusele juurdepääsu ning töötervishoiuga seotud riskide kaudu.

⁹ Võimu alavaldkonnaga hinnatakse naiste ja meeste esindatust poliitilistel ja majanduslikel võimupositsioonidel. Seda mõõdetakse meeste ja naiste esindatuse kaudu valitsuses, parlamendis, kohalikus omavalitsuses, äriühingute nõukogudes ja juhatustes ning keskpanga otsustuskogudes.

¹⁰ Näitab naiste ja meeste igapäevaeluga seotud soostereotüüpide levikut ning nende muutust ühiskonnas.

¹¹ Näitab noorte soostereotüüpide hoiakuid meeste ja naiste tööde kohta ning nende hoiakute muutust ühiskonnas.

Tööinspeksioonile antakse õigused teostada avalikus sektoris võrdse palga järelevalvet. Korraldatakse iga-aastased teavitustegevused võrdse palga päeva raames.

Lisaks korraldatakse teavitustegevusi tööandjate soolise võrdõiguslikkuse edendamise alase teadlikkuse suurendamiseks ning planeeritud seadusmuudatuste toetamiseks.

Riigi osalusega äriühingute ja sihtasutuste juhtorganites naiste osakaalu järkjärguliseks suurendamiseks viiakse muuhulgas ellu isikute pädevust väärtustavaid ja valikuprotsesside läbipaistvust suurendavaid tegevusi. Töötatakse välja teavitusmeetmed, et toetada Riigikogu, kohaliku omavalitsuse ja Euroopa Parlamendi valimistel valimisinimekirjades nn tõmbelukumeetodi rakendamist.

Stereotüüpsete hoiakute ja segregatsiooni vähendamiseks korraldatakse erinevatele sihtgruppidele (sh karjäärinõustajad, õpetajad, noored) suunatud asjakohaseid teadmisi ja oskuseid andvaid tegevusi, sh tüdrukute ja poiste karjäärpäevi, et tutvustada noortele neid erialasid, kus nende sugu on alaesindatud.

Korraldatakse laiaulatuslik meediakampania elanikkonna teadlikkuse suurendamiseks soolistest stereotüüpidest ja nende negatiivsest mõjust igapäevaelule, otsustele ning majanduse ja ühiskonna arengule. Paralleelselt tehakse ka teisi meediategevusi (intervjuud, artiklid), et suurendada elanike teadlikkust soolisest võrdõiguslikkusest.

Norra ja EMP finantsmehhanismide programmi „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine“ raames arendatakse välja soolise võrdõiguslikkuse virtuaalne kompetentsikeskus, mis ühendab endas soolise võrdõiguslikkuse alast statistikat, uuringuid, koolitusmaterjale ja muud.

Tehakse tegevusi, et kujundada poliitikat vajalike soopõhise statistika ja andmete kättesaadavuse tagamiseks kõigi ministeeriumide vastutusvaldkondades, koostatakse ja avaldatakse artiklilogumik „Teel tasakaalustatud ühiskonda III“. Tehakse „Soolise võrdõiguslikkuse monitooring 2019“.

RITA programmi kaudu (valdkondliku teadus- ja arendustegevuse toetamine, toetab Euroopa Regionaalarengu Fond) viiakse läbi laiapõhjaline uuring, mille eesmärgiks on soolise palgalõhe selgitamata osa vähendamine ning madala halduskoormusega palgalõhe arvutamise andmestiku ja meetodika loomine.

Jätkub soolise võrdõiguslikkuse nõukogu töö soolise võrdõiguslikkuse küsimustes Vabariigi Valitsusele nõuandva koguna.

Tegevus 1.1.2. Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku institutsioon

Indikaator	Tegelik tase	2019	2020	2021	2022
Elanike osakaal, kes pöördusid ebavõrdse kohtlemise kogemise korral võrdõigusvoliniku poole, %	28% (2016. a)	-	-	44%	-
<i>Allikas: Sotsiaalministeerium, soolise võrdõiguslikkuse monitooring</i>					

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik on iseseisvalt tegutsev soolise võrdõiguslikkuse seaduse (SoVS) ja võrdse kohtlemise seaduse (VõrdKS) nõuete täitmist jälgiv ning muid seadusega talle pandud ülesandeid täitev sõltumatu ja erapooletu asjatundja. Volinikku teenindab kantselei.

36 Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise õiguste alane kaitse ja edendamine (SVVK)

Teenuse sisuks on soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise seadusest tulenevate õiguste kaitse alane nõustamine, arvamuste avaldamine diskrimineerimisjuhtumite kohta, seaduste mõju

analüüsimine ning soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise edendamine. Lisaks täidab voliniku kantselei 2014–2020 perioodil Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika (ÜKP) fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskuse funktsiooni. Kompetentsikeskuse ülesanne on nõustada struktuurivahendeid kasutavaid ja koordineerivaid üksusi soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetega arvestamisel, sh nii meetmete väljatöötamisel, rakendamisel, seires kui ka hindamisel. Kantselei osaleb ka Euroopa Komisjoni kaasrahastatavas ristmeediaprojektis BREAK koostöös Tallinna Ülikooli, Eesti Rahvusringhäälingu ja SA Innovega. Projekti eesmärk on suurendada avalikkuse õigusosalast teadlikkust naiste ja meeste võrdõiguslikkuse ning võrdse kohtlemise valdkondades.

Programmi rahastamiskava

Juhtimis- tasand	Jrk nr	Nimetus	Vastutaja	Eelarve jaotus	2018	2019	Muutus, eur	Muutus, %	2020	2021	2022
Meede	1.1.	Soolise võrdõiguslikkuse edendamine		Kulud	-797 000	-2 036 000	1 239 000	155,5%	-1 729 000	-1 389 000	-1 201 000
Tegevus	1.1.1.	Soolise võrdõiguslikkuse poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine		Kulud	-197 000	-1 139 000	942 000	478,2%	-1 019 000	-923 000	-735 000
Teenus	59	Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna poliitika kujundamine ja rakendamine	SoM		-197 000	-1 139 000	942 000	478,2%	-1 019 000	-923 000	-735 000
Tegevus	1.1.2.	Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku institutsioon		Kulud	-600 000	-897 000	297 000	49,5%	-710 000	-466 000	-466 000
Teenus	36	Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise õiguste alane kaitse ja edendamine	SVVK		-600 000	-897 000	297 000	49,5%	-710 000	-466 000	-466 000

Soolise võrdõiguslikkuse programmi 2019. aasta teenuste olulisemad muudatused

Soolise võrdõiguslikkuse valdkonna poliitika kujundamiseks ja rakendamiseks (teenus nr 59) tellitakse teemakohaseid analüüse ja infomaterjale ning korraldatakse koolitusi, infopäevi, töötubasid, ümarlaudu ja karjääripäevi. Uue Norra ja EMP finantsmehhanismide programmi „Kohalik areng ja vaesuse vähendamine“ raames luuakse soolise võrdõiguslikkuse teemaline veebikeskkond. Soolise võrdõiguslikkuse seaduse paremaks rakendamiseks muudetakse soolise võrdõiguslikkuse seadust, antakse Tööinspeksioonile naiste ja meeste võrdse palga maksmise üle järelevalve ülesanded ning luuakse vastav kompetents.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise kaitseks ja edendamiseks (teenus nr 36) laiendatakse voliniku nõustamistegevuste mahtu, avaldatakse rohkem arvamust diskrimineerimisjuhtumite kohta ning analüüsitakse seaduste mõju võrdõiguslikkusele ja võrdsele kohtlemisele. Lisaks täidab koostöölepe alusel Sotsiaalministeeriumiga voliniku kantselei Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide võrdõiguslikkuse kompetentsikeskuse funktsiooni, nõustades struktuurivahendeid kasutavaid ja koordineerivaid üksusi soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise põhimõtetega arvestamisel nii meetmete väljatöötamisel, rakendamisel, seires kui ka hindamisel.

Programmi juhtimiskorraldus

Soolise võrdõiguslikkuse programmi elluviimist ja seiret koordineerib heaolu arengukava 2016–2023 juhtkomisjon, mille ülesanded on:

- juhtida arengukava ja programmide elluviimist;
- teha programmi koostamisel ettepanekuid;
- osaleda programmi tulemusaruande hindamisel;
- täita EL-i ühtekuuluvuspoliitika perioodi 2014–2020 rakenduskava¹² prioriteetse suuna nr 2 „Sotsiaalse kaasatuse suurendamine“ ja prioriteetse suuna nr 3 „Tööturule juurdepääsu parandamine ja tööturult väljalangemise ennetamine“ järgmiste meetmete¹³ valdkondliku komisjoni¹⁴ ülesandeid:
 - lapsehoiu ja puudega laste hoolekandeteenuste arendamine hoolduskoormuse vähendamiseks;
 - tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused;
 - hoolekande taristu arendamine, keskkonna kohandamine puudega inimeste vajadustele vastavaks;
 - tööväime toetamise skeemi loomine ja juurutamine;
 - tööturuteenused tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks¹⁵.

Programmi eelnõu esitatakse hiljemalt iga aasta 15. veebruaril heaolu arengukava juhtkomisjonile arutamiseks. Valdonna eest vastutav minister esitab programmi eelnõu Rahandusministeeriumile riigi eelarvestrateegia koostamiseks hiljemalt iga aasta 1. märtsil strateegilise juhtimise infosüsteemis (SJIS). Programmi eelnõu avalikustatakse pärast riigieelarve eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist (hiljemalt 1. oktoobril) Sotsiaalministeeriumi kodulehel. Programmi kinnitab valdkonna eest vastutav minister pärast riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning Sotsiaalministeerium avalikustab selle ministeeriumi kodulehel 15 tööpäeva jooksul riigieelarve Riigikogus vastuvõtmisest arvates. Programmi muudetakse vajaduse korral üks kord aastas koos vastava aasta riigieelarve seaduse muutmisega.

Programmi rahastamiskava koostamisel lähtutakse riigieelarve seadusest ja selle rakendusaktidest. Rahastamiskava sisaldab kõiki allikaid (sh välisvahendeid). Programmi rahastamiskava esitatakse riigieelarve infosüsteemis (REIS).

Programmi tulud, kulud ja finantseerimistingimused on kinnitatud 2019. aasta riigieelarve seadusega. Meetmete eelarved on kinnitatud ministri liigendusega. Programmidevahelised eelarvemuudatused tehakse üks kord aastas vastava aasta riigieelarve seaduse muutmisega. Struktuurivahenditega seotud muudatusi kajastatakse vahepealsel perioodil toetuse andmise tingimuste käskkirjades.

Programmi seire toimub vähemalt üks kord poolaastas (veebruaris ja septembris). Sotsiaalministeerium koostab igal aastal programmi rakendamise kohta tulemusaruande. Programmi täitmise esialgne tulemusaruanne esitatakse hiljemalt iga aasta 15. veebruaril heaolu arengukava juhtkomisjonile arutamiseks. Valdonna eest vastutav minister esitab selle valdkonna arengukava tulemusaruande koosseisus Rahandusministeeriumile riigi eelarvestrateegia koostamiseks hiljemalt iga aasta 1. märtsil. Valdonna arengukava tulemusaruanne esitatakse Vabariigi Valitsusele kinnitamiseks igal aastal hiljemalt 30. aprilliks.

¹² Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava <http://www.struktuurifondid.ee/rakenduskava/>

¹³ Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava meetmete nimekiri koos jõustunud õigusaktide ja seletuskirjadega <http://www.struktuurifondid.ee/struktuuritoetuse-seaduse-meetmepohised-oigusaktid-2/>

¹⁴ Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/121062014001>

¹⁵ Meetmepohised õigusaktid <http://www.struktuurifondid.ee/et/oigusaktid/meetmepohised/2014-2020>

Soolise võrdõiguslikkuse programmi programmijuht on Sotsiaalministeeriumi sotsiaalala asekantsler. Programmijuhil ülesanne on programmi koostamise ja uuendamise eestvedamine, elluviimise ja seire koordineerimine, programmi ja tulemusvaldkonna arengukava vahelise sidususe tagamine ning infovahetuse korraldamine ja komisjoni kaasamine.

Juhtkomisjoni teenindab tehniliselt Sotsiaalministeeriumi nutika arengu toetamise osakond.